

Nykolyna K. V. Legal procedure of official interpretation of legal texts

The scientific article is devoted to the substantiation of the procedural nature of the official interpretation of legal texts. The author emphasizes that it is on the official interpretation that legally significant decisions are based, which establish the specific rights and obligations of the subjects. However, today there are no systematized methodological recommendations, requirements, officially established legal procedure and principles of interpretive activity, which could determine common standards of official interpretation.

The procedure of interpretation consists in the sequence of actions of the authorized subjects within separate stages. The article formulates the author's definition of legal interpretation procedure as a system of successive legally significant actions of authorized entities, which are aimed at clarifying, constructing and explaining to other legal entities the meaning and scope of legal norms formulated in legal texts.

Taking into account the latest methodological approaches to interpretation and the requirements of the rule of law, the author reveals the content of legal interpretation, which consists of separate stages, which in turn include a number of successive procedures. In particular, the stage of clarifying the content of the legal text involves the following procedures: initial study of the legal text and the form of its consolidation in the provisions of the legal act, comprehensive analysis of the legal text, analysis of the received interpretation in terms of justice, human rights, rule of law, design normative rule. The explanation, according to the author, includes the following procedures: preparation of a draft interpretative act, namely a legal document that contains an explanation of the content and application of the legal norm, formulated by the authorized body within its competence; adoption of a legal interpretation act, making it universally binding for all those who apply the clarified rules of law; promulgation of an interpretative act, namely, bringing its content to the attention of society or law enforcement agencies; control over the use of the act of interpretation of the law by the subjects of its application; generalization of legal interpretative acts in order to systematize them.

Given the importance of official interpretation of legal texts, the feasibility of determining at least the general principles of legal interpretation at the regulatory level is considered.

Keywords: interpretation of law, official interpretation, legal procedure, legal interpretation activity.

DOI: 10.33663/2524-017X-2021-12-34

УДК 340.12

Владислав Валерійович Новіцький
аспірант відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
ORCID: 0000-0002-8929-4468

**НАРОДОВЛАДДЯ, ЯК ОДНА ІЗ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ОСНОВ
РЕАЛІЗАЦІЇ ЮРИДИЧНИХ ГАРАНТІЙ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ**

Постановка проблеми. Політико-правова реальність державницької повістки дня заснована та функціонує на демократичних принципах ствердження ефективного управління державою та прогресивного удосконалення інститутів громадянського суспільства на ціннісних основах прав людини. Сьогодні в контексті суспільно-свідомої, світоглядної дійсності, тенденційних процесів демонструє нам усвідомлену сучасність, яка генерується не на управлінській централізації або вертикальній зверхності, вона має цілком зрозумілий, об'єктивний запит на децентралізовано-горизонтальний суспільний договір. В механізмі взаємного комунікативного діалогу, а також зворотної відповідальності людини та держави, індивідуальний суб'єкт має відчувати себе повноправним, рівним учасником даних правовідносин, якому на постійній, а не чітко виборно-терміналізованій основі, делеговано компетенційні можливості, повноваження для затвердження суспільно-актуальних рішень. Людина повинна бути наділена реальними інструментами впливу на владно-бюрократичний сегмент та мати важелі ініціювання, корегування правил співжиття, за якими живе Україна.

Народовладдя – це не лише чергова тематика для дискусійних реляцій, які мають суто професійний інтерес для визначеного кола фахівців. На нашу думку, за умови повноцінної імплементації

представленого правового інституту, ми на практиці посилюємо державотворчі засади, у відповідності до яких вся повнота влади належить народу України. Крім того, дієва інкорпорація, реалізація засобів, способів народовладдя, які формаційно розвиваються в лоні доктрини теорії держави і права, є наглядним маркером векторального напрямку, мотиваційних пріоритетів, якими керуються діячі державної політики в своїй посадовій діяльності, рівнем поваги до прав людини та яскраво ілюструє прагнення влади до відкритих, довірливих відносин з громадянами. Інструментарій такого гатунку є одним із офіційних, легальних, процесуальних процедур для реалістичних замірів суспільних настроїв, зниження, мінімізації радикалізованої напруги та виконує роль запобіжника революційних потрясінь.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науково-прикладну доктрину нашого об'єкта аналітичного студіювання ілюструємо такими персоналіями, як: О. О. Галус, Г. В. Задорожня, О. А. Зарічний, А. Л. Крутько, Н. М. Оніщенко, Ю. М. Перерва, О. О. Скрипнюк, І. Ю. Средницька, Р. О. Стефанчук, В. Ф. Харута, Л. М. Шипілов, О. В. Щербанюк.

Мета статті кореспондується з науковими завданнями та бажанням автора представленої дослідження фахово опрацювати проблематику народовладдя в Україні через призму таких інституцій, як: ініціатива в праві, законодавча ініціатива народу України та аспекти реалізації всеукраїнського референдуму за народної ініціативи.

Методи та процедури дослідження обрані автором даного наукового пошуку у відповідності до всеохоплюючого, цільового конгломерату, який об'єднаний статейним аналізом та представлений предметною генерацією за наступним системоутворенням: загальнонаукові методи (аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, діалектичний, логічний); спеціально-прикладні методи (техніко-юридичного аналізу, тлумачення, системний, порівняльно-правовий метод).

Основні результати дослідження. Інституційність народовладдя та юридичні гарантії прав людини мають спільну ідеологічну платформу, головне завдання якої концентрується навколо охоронно-захисного, регуляційного забезпечення недоторканності законних інтересів людини. Влада народу – це колективно-індивідуалістичне право кожного громадянина, здійсненість якого на рівні з іншими правами людини забезпечують юридичні гарантії. Ми переконані: нормативно закріплені механізми народовладдя є надійним базисом подальшої, функціональної розбудови всього комплексу юридичних гарантій, які здатні виконувати своє призначення лише за принципами алгоритмічного панування верховенства права, вільного суспільства, в якому, кожна людина має максимально об'ємну палітру законних можливостей висловити свою думку, бути почутим законодавцем, іншими суб'єктами владного апарату та задовольнити об'єктивізований попит на солідарну справедливість. На нашу думку, юридичні гарантії прав людини цілковито залежать від згаданих, фундаментальних засад правничої державності, адже без них матимемо країну, в якій громадяни будуть позбавлені основоположного, гарантованого права обирати той чи інший світоглядний шлях тактико-стратегічного, державного будівництва.

Доктринально-прикладний зріз окресленого диспуту – це багатогранний конгломерат цивілізаційних здобутків, засобів, способів сучасної, світової демократії, які концентровано націлені на формування, своєчасну актуалізацію засадничих положень компромісних взаємовідносин між народом та владним суб'єктом. Саме тому цілком виправдано потрібно вести діалог стосовно заснування потужної, об'єднаної інфраструктури народовладдя в Україні та функціональне удосконалення діючих її елементів через призму професійної аналітики, продукування предметної, роз'яснювальної політики, яка безпосередньо адресуватиметься конкретному колу реципієнтів даної парадигми, а вже потім інтегрувати суспільно корисні результати такої діяльності за канонами юридико-законодавчої техніки. Змістовність інфраструктури такого порядку охоплює ряд фахових, ціленаправлених механізмів: референдум; імперативний мандат депутатського корпусу; право обирати та бути обраним; партійно-мажоритарна виборча система; виборність суддів народом України; посилення децентралізація місцевого самоврядування; нормативне закріплення за народом України права законодавчої ініціативи, волевиявлення громадян за допомогою інструментарію петицій на офіційних інтернет-сайтах державних, місцевих органів влади. Перераховані правничі інструменти, особливо новостворені комплекуючі в межах державницько-національного суверена, мають попит, потребуватимуть якісної суспільно-законодавчої адаптації в рамках правозастосовчих процесів, а якщо виникне необхідність, варто застосувати оперативне, пунктирно-правове корегування за посередництвом законодавчого корпусу та відповідальних представників центральних органів виконавчої влади.

Народовладдя та процесуально-процедурне забезпечення даного інституту охоплюють значний діапазон надзвичайно важливих викликів, актуальних ризиків державницької ваги, серед яких: довіра до органів влади, посадовців, в особі суб'єктів складу, задіяного під час реалізації влади народу; вирішальний вплив «відсотково-пропорційної більшості» тих громадян, які продемонстрували бажання індивідуального волевиявлення; загроза перекидання владно-персональної відповідальності на громадянське суспільство. По-перше, наявність об'єктивізованої, народної довіри, а також сприйнятливої усвідомлення власних, законних можливостей, прав людини та юридичних гарантій їхнього здійснення – це запорука успішної дієздатності будь-яких реформаторських начал та ініціатив. По-друге, щоб відтворити суспільно-реальну картину відношення народу України до стратегічно-державницьких питань за допомогою засобів, способів народовладдя, свою думку має представити максимальна більшість громадян від загального населення країни, а це можливо лише за умови впевненості кожного учасника таких процесів в тому, що його голос буде врахований у відповідності до всіх принципів, стандартів демократичної прозорості. По-третє, висловлена позиція народу України через механізми народовладдя – це кредит довіри владі, делегування мандата, повноважень своїм представникам на вирішення доленосних завдань, оцінка результатів діяльності уповноважених посадовців, а не можливість зняти відповідальність з державних діячів або перекинути свої функціональні обов'язки, компетенційні ризики за прийняті рішення на народ України.

Досліджуючи актуальні питання ініціативи в праві, «вочевидь йдеться про проблему формування особистості, яка здатна самостійно мислити, приймати рішення, публічно висловлювати свою думку, усвідомлювати та брати на себе відповідальність за наслідки своєї публічної, в тому числі політичної діяльності, особистість, здатну належним чином проявляти ініціативу в праві. Отже, ведучи сьогодні мову про належну політико-правову активність, слід починати від «начала начал» – належного громадянського виховання (як процесу) та належної громадянської вихованості (як результату)» [1, с. 37]. Насправді системний алгоритм ініціативи в праві має надзвичайно об'ємну, державницьку векторальність, від індивідуалістично-персоніфікованих властивостей особистості до якісного, генеруючого удосконалення всіх інституцій громадянського суспільства, якому критично необхідно увібрати в себе всеохоплюючу компоненту основоположних принципів: консолідованості, солідарності, цілеспрямованості, охоронно-захисної регуляційності. На нашу думку, в рамках представленого екскурсу все актуальніше проявляється проблематика локально-регіонального, національного, ініціативного лідерства представників суспільно-суб'єктів думки. Адже запропоновані ідеї мають бути дійсно суспільно корисними, генерувати якісні зміни політико-правової реальності, а не продукувати науково-законодавчий спам.

У сучасному світі склалося дві основні моделі народної законодавчої ініціативи: 1) парламентська; 2) парламентсько-референдна (латвійський та перуанський різновиди). Маючи однакову мету, вони різняться за ступенем впливу громадян на рішення, яке приймається представницьким органом влади в результаті розгляду проекту закону, внесеного за допомогою народної законодавчої ініціативи. Парламентська модель народної законодавчої ініціативи не передбачає будь-якого впливу громадян на представницький орган влади у разі неприйняття ним представленого шляхом народної законодавчої ініціативи проекту закону/законодавчої пропозиції. У свою чергу, за парламентсько-референдною моделі на всенародне голосування виноситься запропонований громадянами законопроект у разі незгоди представницького органу влади прийняти його (латвійський різновид) чи у разі його прийняття із суттєвими змінами (перуанський різновид) [2, с. 17]. Ми переконані в наступному, враховуючи політичні, законодавчо-лобістські, корупційні обставини сьогодення, які мають відповідні причинно-наслідкові зв'язки для України, найбільш актуальна саме парламентсько-референдна модель народної законодавчої ініціативи. Механізм даного гатунку, за результатом його імплементації, фактично наділятиме народ України подвійно-інструментальними можливостями для предметного волевиявлення з приводу державницьких питань, таким чином, щоб запропонована ініціатива, була почута законодавцем та іншими владними суб'єктами, а не потенційно сприймалась як суто декларативно-інформаційний чинник, який можливо «аргументовано» відхилити. Парламентсько-референдна модель спонукатиме народних депутатів України проявляти більш відповідальне та виважене ставлення до народної ініціативи, оскільки, в іншому випадку, народ України використає своє право на волевиявлення власної позиції за допомогою всеукраїнського референдуму.

У законодавстві має бути чітко виписано: а) з яких питань Український народ не може ініціювати прийняття законів України; б) яким має бути структурне оформлення законопроекту; в) якою сукупністю голосів подається «народний» законопроект на розгляд парламенту; г) за яких умов парламент може відхилити такий законопроект; г) якою сукупністю голосів народних депутатів буде прийматися «народний» закон у Верховній Раді України та ін. [3, с. 28]. Г. В. Задорожня, концентруючи згрупувала фундаментальні питання, які потребують чіткої, нормативної регуляції. Проблематика народно-законодавчої ініціативи знаходиться в рамках законопроектно-конституційної парадигми. Дійсно, настав час для якісної, сучасної, прогресивної актуалізації інституту народовладдя в Україні. Законодавцю необхідно рекомендувати, щоб представники депутатського корпусу активізували правотворчу діяльність з метою генерування професійних, техніко-юридичних пропозицій та затвердження ціленаправлених змін до ст. 93 Конституції України, а також прийняття профільного Закону України з питань делегування народу України права законодавчої ініціативи.

Продовжуючи думку з позиційних підходів теорії держави та права до нашого тематичного диспуту, потрібно згрупувати декілька надзвичайно цікавих, доктринально-практичних акцентів:

І) досліджуючи генезисно-правничий сегмент, можемо впевнено висловити свою думку на користь того, що питання інтегрування, нормативного врегулювання законодавчої ініціативи народу України далеко не нове. Адже відповідні ідеї достатньо предметно та змістовно мали своє текстуральне вираження в таких нормативно-правових актах, як: 1) Постанова Верховної Ради України «Про проект нової Конституції України» від 01.07.92 за № 2525-ХІІ, якою було запропоновано ряд цільових новацій: а) народ, здійснює законодавчу ініціативу шляхом внесення до Національних Зборів відповідного законопроекту, який розглядається у пріоритетному порядку; б) Законопроект вноситься від імені не менше 300 тисяч виборців; в) Законопроект про зміни та доповнення Конституції вноситься від імені не менше 2 мільйонів виборців; г) Порядок здійснення законодавчої ініціативи народу регулюється законом; г) Закон про внесення змін і доповнень до Конституції в порядку здійснення народної ініціативи приймається всеукраїнським референдумом; 2) Постанова Верховної Ради України «Про проект нової Конституції України» від 08.10.93 за № 3494-ХІІ: а) Законопроект про зміни та доповнення до Конституції вноситься від імені не менше 1 мільйона громадян, які мають право голосу; 3) Проект Закону про внесення змін до Конституції України від 31.03.09 за № 4290 свого часу був відхилений Верховною Радою України, містив норми права, які інтерпретували даний інститут через нормотворчу формаційність народної та місцевої ініціатив. Крім того, діапазонні рамки мінімально-ініціативної кількості виборців, представлені таким чином: а) до Національних зборів України вноситься законопроект про внесення змін до Конституції України або про нову редакцію Конституції України за народною ініціативою на вимогу не менше, як півтора мільйона громадян України, які мають право голосу; б) за народною ініціативою на вимогу не менше 100 000 громадян України, до Національних зборів України, подається законопроект з питань, які відносяться до сфери регулювання законом. В даному випадку об'єктивно можемо констатувати, законодавець, суб'єкти законодавчої ініціативи на конституційному рівні пропонували, намагались чітко врегулювати ключові питання законодавчо-народної ініціативи та найголовніше, передбачали необхідність у затвердженні спеціалізованого Закону України;

ІІ) на сьогоднішній день, у Верховній Раді України актуальним є Проект Закону про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу) від 29.08.19 за № 1015, який за висновком Конституційного Суду України, відповідає Основному Закону нашої держави та пропонує викласти відповідну статтю в наступній редакції: «Право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить народу, Президентові України, Кабінету Міністрів України, народним депутатам України та реалізується ними у випадках і порядку, визначених Конституцією України і законами України. Законопроекти, визначені Президентом України як невідкладні, розглядаються Верховною Радою України позачергово. Закон приймається відповідно до вимог законодавчої процедури, визначеної Конституцією України та законами України» [4]. Фактично техніко-юридичне конструювання даної норми права не регламентує «кількісний квотум» виборців, який необхідний для подання законодавчо-народної ініціативи на розгляд Верховної Ради України та не закріплює першочерговість парламентського розгляду ідей за авторством громадян України. На нашу думку, враховуючи значення конституційної нормативності, як законодавчих норм прямої дії, згадані аспекти, беручи до уваги генезисну компоненту, предметно мають бути висвітлені в оновленій редакції Конституції України та фахово деталізовані за структурно-системною змістовністю профільного Закону України.

Ми глибоко переконані, в рамках предметної дискусії нашого наукового пошуку, дуже важливо зробити акцент на сучасній актуальності інституцій народного волевиявлення в Україні за посередництвом Закону України «Про народовладдя через всеукраїнський референдум», підписаний Президентом України від 08.04.21, виходячи з його нормативно-цільових приписів, які автор дослідження згрупував за такими параметрами:

1) виборець реалізує своє право голосу шляхом подання бюлетеня на паперовому носії або шляхом електронного голосування в порядку, визначеному законом (абз. 2, ч. 2, ст. 6). Електронне голосування здійснюється засобами автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи (ч. ст. 116). Законодавець окремо передбачив процедурну норму, у відповідності до якої статейна регламентація електронного голосування матиме діючий статус з дня набрання чинності законом щодо застосування інноваційних технологій з електронного (машинного) голосування [5]. Достатньо прогресивне, новаторське рішення з можливими, прогностично-потенційними ризиками кібербезпекового спрямування, які потрібно враховувати, діяти на випередження та максимально унеможливити виникнення інцидентів інформаційно-мережових атак;

2) «Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, крім: пункту 4 частини першої статті 3 цього Закону, а також інших положень цього Закону щодо підготовки, організації та проведення всеукраїнського референдуму, предметом якого є втрата чинності законом України або окремими його положеннями, що набирають чинності з дня набрання чинності законом про народну законодавчу ініціативу, але не пізніше 1 січня 2022 року» (п. 4, ч. 1 Прикінцевих та перехідних положень)[5]. Висловлюємо свою впевненість на користь наступної тези, окреслене юрисдикційне формулювання свідчить про дійсне бажання народних обранців повноцінно врегулювати питання законодавчо-народної ініціативи в Парламенті України.

Висновки. Таким чином, ми аргументовано обґрунтували державницьку функціональність народовладдя для сучасного етапу законотворення в реаліях України. Демократичний устрій національного, стратегічного розвитку – це динамічна інституція, яка потребує постійної актуалізації та запровадження потужних механізмів удосконалення існуючих конгломератів державотворення. Ідейність народовладдя повинна виконувати фундаментальні завдання у процесі двосторонньої, комунікативної взаємодії представників владного суб’єктивування з народом України. Законодавча ініціатива народу України, інструментарій всеукраїнських та місцевих референдумів – це дієвий порядок денний, дорожня карта подальшого, прогресивного ствердження демократичних цінностей, стандартів на теренах України. Дослідивши вищезазначені законопроекти, новаційно-реакційні норми права, можемо підсумувати свій науковий пошук впевненими кореляціями на користь того, що державні діячі, які являють собою вертикально-горизонтальний, владний корпус всіх рівнів політичної життєдіяльності, зацікавлені у продуктивно-ефективному діалозі з народом України.

Список використаних джерел

1. *Онїщенко Н. М.* Ініціатива в праві: підходи до вивчення та розгляду / Бюлетень Міністерства юстиції України. № 1. 2018. 37 с.
2. *Крутько Анастасія Леонідівна* / Народна законодавча ініціатива: теоретико-правовий аспект : автор. дис. ... канд. юрид. наук.: спец. 12.00.01. «Теорія та історія держави та права; історія політичних і правових учень» / Крутько А. Л. – Х. : 2017. – 23 с.
3. *Задорожня Г. В.* Законодавчі повноваження українського народу / Юридичний вісник № 3 (12) за 2009 рік, 25-28 с.
4. *Проект Закону про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу)* від 29.08.19 за № 1015 : офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66254
5. *Закон України «Про народовладдя через всеукраїнський референдум»*, підписаний Президентом України від 08.04.21 : офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69060

References

1. *Onishchenko N. M.* Initsiatyva v pravi: pidkhody do vyvchennia ta rozghliadu / Biuletен Ministerstva yustytсии Ukrainy. № 1 за 2018 рік, 37 s.
2. *Krutko Anastasiia Leonidivna* / Narodna zakonodavcha initsiatyva: teoretyko-pravovy aspekt. : avtor. dys. ... kand. yuryd. nauk : spets. 12.00.01. «Teoriia ta istoriia derzhavy ta prava; istoriia politychnykh i pravovykh uchen» / Krutko A. L. – Kh. : 2017. – 23 s.
3. *Zadorozhnia H. V.* Zakonodavchi povnovazhennia ukraïnskoho narodu / Yurydychnyi visnyk № 3 (12) за 2009 рік, 25-28 s.
4. *Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do statti 93 Konstytutsii Ukrainy (shchodo zakonodavchoi initsiatyvy narodu) vid 29.08.19 za № 1015:* ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66254
5. *Zakon Ukrainy «Pro narodovladdia cherez vseukraïnskyi referendum», pidpysanyi Prezydentom Ukrainy vid 08.04.21 :* ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69060

Новицький В. В. Народовладдя, як одна із фундаментальних основ реалізації юридичних гарантій прав людини в Україні

Автор статті дослідив науково-доктринальну складову окресленого порядку денного, який присвячений проблематиці подальшого ствердження народовладдя в Україні. Досліджено актуальні питання ініціативи в праві за посередництвом таких демократичних інститутів, як: законодавча ініціатива народу України та процедурна реалізація всеукраїнського референдуму, ініціювання якого здійснюється через волевиявлення громадян України. Крім того, фахово приділено увагу законопроектам, нормативно-правовим актам, які покликані законодавчо врегулювати окреслену предметність нашого наукового пошуку. Висловлюємо свою впевненість в наступному, правотворча активність такого спрямування буде поступово набирати результативних обертів та демонструватиме якісний діалог державної, місцевої влади з народом України.

Ключові слова: народ України, народовладдя, ініціатива в праві, законодавча ініціатива, демократія.

Novitskyi V. V. Democracy as one of the fundamental bases for the implementation of legal guarantees of human rights in Ukraine

The author of the article objectively argued the real importance of realistic instruments of democracy for the modern state formation of Ukraine. One of the most progressive mechanisms for implementing state policy in the field of protection, protection of human rights through their legal guarantees, progressive integration of democratic standards of the international community into the sphere of political and jurisprudence of Ukraine is the active introduction of new levers of democracy. We are convinced that the rules of law governing public relations must meet the challenges of today, and most importantly, be united in the desire of civil society to fully realize the objective demand of the people of Ukraine for justice. The agenda of Ukraine's strategic priorities is extremely voluminous and endowed with a strong public resonance. That is why the means, the methods of activated democracy, are a potentially effective recipe for reducing the amplitude of public tension.

The urgency of the issue of democracy was justified not by political slogans and the popularity of this subject of scientific research, but solely through the prism of the critical need for functional implementation of legislative, procedural guarantees of human rights in Ukraine. After all, in the conditions of modeled totalitarianism, authoritarian system of state policy, prohibitive measures that will be aimed at reducing or eliminating the will of the people, the full implementation of the full range of legal guarantees of human rights will lose its effectiveness. In our opinion, the level of democratic multi-vector practical implementation of the people's power is a litmus test, a truly effective indicator of the attitude of state power to human rights and the rule of law in Ukraine.

The author of the presented study carefully analyzes such institutions of democracy as the initiative in law, the legislative initiative of the people of Ukraine and the procedural implementation of the proposal to hold an all-Ukrainian referendum at the initiative of the citizens of Ukraine. After analyzing the doctrinal component of the initiative in law, we professionally turned our attention to the following fundamental issues: a) joint consolidation of civil society around the following fundamental principles: inviolability, respect for the human rights of everyone; Rule of Law; trust; desire to seek and find a compromise solution to conflicting precedents; b) personal, characterizing the characteristics of the individual who is able to propose legislative initiatives and demonstrate their own responsibility for this process; c) the issue of activating civil society, with the aim of individual, targeted stimulation of their representatives for further motivational training, professional training and formation of a constellation of leaders of local, regional and national level.

In the article research, the actual factors of normative implementation of the legislative initiative of the people of Ukraine in the Verkhovna Rada of Ukraine are considered in detail. The author of the article analyzed the presented subject of the dispute from the point of view of historical preconditions and attempts of parliamentarians to consolidate

the people of Ukraine, a full-fledged institution of legislative initiation. In addition, within the framework of the outlined topic, an analysis of the current Draft Law on Amendments to Article 93 of the Constitution of Ukraine (on the legislative initiative of the people) of 29.08.19 was conducted and subjective opinions were provided on the basis of its substantive presentation. In our opinion, for a comprehensive, normative settlement of really important issues of the legislative initiative of the people of Ukraine, it is necessary to adopt an independent, purposeful Law of Ukraine with the relevant subject of jurisprudence.

In the context of the study of progressive, legal norms on the vector of the idea of democracy, the main innovations of the Law of Ukraine «On Democracy through All-Ukrainian Referendum», signed by the President of Ukraine on 08.04.21, concerning the implementation of electronic voting and legislative plans areas of application of innovative technologies for electronic (machine) voting and legislative initiative of the people of Ukraine. We are deeply convinced that such an intensifying interest of the scientific community and people's deputies of Ukraine in the issue of democracy in our country inspires us with optimism and confidence that the initiated legislative initiatives will have their practical success in the process of daily regulation of public relations.

Keywords: people of Ukraine, democracy, initiative in law, legislative initiative, democracy.

DOI: 10.33663/2524-017X-2021-12-35

УДК 340.1

Ганна Зіновіївна Огнев'юк
доцент кафедри інтелектуальної власності
та інформаційного права Інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук
ORCID: 0000-0003-0529-2551

ЯСНІСТЬ І ЧІТКІСТЬ ЗАКОНОДАВЧИХ ПОЛОЖЕНЬ ЯК ВИМОГА ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ

Постановка проблеми. Вимоги до чіткості і ясності положень нормативних актів є обов'язковою умовою до нормотворення. Найчастіше цю вимогу вважають вимогою законодавчої техніки. Для забезпечення ясності і чіткості нормативних актів розроблено процедурні вимоги до створення і прийняття нормативного акта, що передбачає залучення науковців, практиків, філологів, громадськості до роботи над формулюванням законодавчих положень. Незважаючи на ці процедурні заходи, після прийняття і введення в дію нормативного акта нерідко виникають закиди щодо нечіткості і неузгодженості його положень, неясності формулювань і двозначності висловлювань. Виникнення такої ситуації загрожує невизначеності у цілій групі відносин, і за роки незалежності України неодноразовими були звернення до Конституційного Суду України з метою розтлумачити положення нормативного акта, що містить перелічені недоліки. Питання ясності і чіткості нормативного припису виходить далеко за межі звичайних правил законодавчої техніки, оскільки після введення в дію будь-яка норма законодавства взаємодіє у правовому регулюванні з вже чинними положеннями. І це той випадок, коли одна норма здатна спотворити усе існуюче правове поле, що регулює певну групу відносин. Надто важко виправити помилки щодо ясності і чіткості законодавчих формулювань тоді, коли вже сформована правозастосовна і судова практика. Тому проблема ясності і чіткості формулювань нормативно-правового акта пов'язана не тільки з чистотою юридичної мови, а і суттєво впливає на захист прав і свобод людини, від неї залежить те, наскільки правова норма досягне своєї мети правового регулювання, наскільки ідея, закладена законодавцем, буде втілена в життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання чіткості і ясності законодавчих положень у своїх працях висвітлювали П. Гуйван, Н. Артикуца, О. Мусиченко. Дослідження принципу правової визначеності у своїх роботах проводили П. Рабінович, Ю. Матвеева, С. Погребняк, В. Панкратова та інші.